

РОЗДІЛ III

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 378.091

[https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.147-155](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.147-155)

**Васильєва Світлана
Олександрівна** – доктор
педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та інноваційної педагогіки ХНПУ
імені Г.С. Сковороди

Vasylieva Svitlana – Doctor of
Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of
Educology and Innovative
Pedagogy of the H.S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical
University

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-5012-4835>
E-mail: svitlana.vasileva@hnpu.edu.ua

У Ді – аспірантка фізико-
математичного факультету
кафедри освітології та
інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

Wu Di – Postgraduate Student of
the Physics and Mathematics
Faculty of the Department of
Educology and Innovative
Pedagogy of the H.S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical
University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9885-4092>
E-mail: sdf234@ukr.net

СКЛАДОВІ ІМІДЖУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ КНР

Анотація. В оглядовій статті на основі аналізу наукових досліджень охарактеризовано складові особистісного іміджу педагогічних працівників у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. Авторами прийнято позицію, що створення позитивного професійного іміджу допомагає педагогічним працівникам забезпечити успішну кар'єру, підвищити авторитет університету та впливати на його освітнє середовище. Зазначено, що імідж китайські вчені тлумачать як комплексне уявлення про зовнішній вигляд, поведінку й характер педагогічного працівника, що складається у свідомості здобувачів, батьків, колег і суспільстві в цілому. У результаті здійсненого дослідження встановлено, що науковці КНР виокремлюють різні види

іміджу: зовнішній імідж, мовний імідж, імідж поведінки, імідж викладання; толерантність, активне слухання, комунікативні вміння, знання тощо. На основі узагальнення складових іміджу було виокремлено такі: педагогічна етика (дотримання законодавства, відповідальне ставлення до праці, внутрішній світ особистості, самооцінка, самоконтроль, співпраця з колегами, емпатія, терпіння, активне слухання), знання (знання з предмету, методики викладання, практичний досвід застосування знань, знання зі створення позитивної атмосфери, знання з активізації пізнавальної діяльності, знання з основ науково-дослідної діяльності (знання наукової грамотності, науково-технічні знання), освітня мудрість, знання з інноваційної діяльності, систематичні знання (педагогічні, психологічні, фізіологічні знання про розвиток особистості), педагогічний імідж (зовнішній вигляд, комунікативні компетентності, поведінковий імідж, імідж викладання), професійні здібності (навички: інтерпретації, реконструкції, комунікації, мови тіла, діагностики, наукової грамотності). Порівняльний аналіз досвіду формування іміджу викладачів закладів вищої освіти в Україні та Китаї виокремлено як перспективний напрям подальших наукових досліджень.

Ключові слова: імідж; складові іміджу; педагогічні працівники; Китайська Народна Республіка.

Vasylieva Svitlana,
Wu Di

THE COMPONENTS OF PEDAGOGICAL WORKERS' IMAGE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE PRC

Abstract. The review article, based on the analysis of scientific research, characterizes the components of the personal image of teaching staff in higher education institutions of the People's Republic of China. The authors take the position that the creation of a positive professional image helps teachers to ensure a successful career, increase the authority of the university and influence its educational environment. It is noted that Chinese scholars interpret the image as a comprehensive view of the appearance, behavior and character of a teacher, which is formed in the minds of students, parents, colleagues and society as a whole. The study found that Chinese scholars distinguish different types of image: external image, language image, behavioral image, teaching image; tolerance, active listening, communication skills, knowledge, etc. Based on the generalization of the image components, the following components were identified: pedagogical ethics (compliance with the law, responsible attitude to work, inner peace of the individual, self-esteem, self-control, cooperation with colleagues, empathy, patience, active listening), knowledge (knowledge of the subject, teaching methods, practical experience in applying knowledge, knowledge of creating a positive atmosphere, knowledge of activating cognitive activity, knowledge of research activities basics (knowledge of scientific literacy, scientific and technical knowledge), educational wisdom, knowledge of innovative activities, systematic knowledge (pedagogical,

psychological, physiological knowledge of personality development), pedagogical image (appearance, communication competencies, behavioral image, teaching image), professional abilities (skills: interpretation, reconstruction, communication, body language, board design, diagnosis, scientific literacy). A comparative analysis of the experience of forming the image of teachers of higher education institutions in Ukraine and China is highlighted as a promising area for the further researches.

Key words: *image; image components; pedagogical staff; the People's Republic of China.*

Постановка проблеми, її актуальність. Сучасні умови освітньої сфери вимагають від педагогічних працівників не тільки високого рівня професійних компетенцій, але й уміння ефективно спілкуватися зі студентами, колегами та адміністрацією, вести себе відповідно до вимог сучасного ринку праці та високих стандартів освітньої діяльності, що є складовими професійно-особистісного іміджу педагогічного працівника.

Вищі заклади освіти ставлять перед педагогічними працівниками завдання забезпечити якісне навчання та виховання здобувачів, формування їхніх професійних компетенцій та особистісного розвитку. Отже, створення позитивного професійного іміджу допомагає педагогічним працівникам забезпечити успішну кар'єру, залучати талановитих студентів, підвищувати авторитет університету та впливати на освітнє середовище.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Проблему формування професійного іміджу в освіті досліджували як українські так і китайські вчені, серед яких: А. Кущенко (2018), І. Зязюн (2004), Л. Крамущенко (2004), І. Кривонос (2004), Чжао Чуньфена (2019). Формування якісного професійного іміджу педагогічних працівників вивчали: Цзяоші Де, Юй Сучжі, Юй Сінсян (素质与, & 象编委会, 2022). Дослідники вважали, що «якісна освіта» тісно взаємопов'язана зі створенням іміджу педагогічного працівника. В історичному аспекті дану проблему підіймали Лонг Анбанг (2019), Ю Венсен (2019). На нашу думку, слід більш уваги приділити саме визначенню складових професійно-особистісного іміджу педагогічних працівників, оскільки вони мають свої особливості для педагогічних працівників вищів КНР. Актуальність теми «Складові професійно-особистісного іміджу педагогічних працівників у закладах вищої освіти КНР» підвищується через необхідність адаптації педагогічних методик та підходів до сучасних викликів у сфері освіти, необхідності врахування індивідуальних особливостей студентів та розвитку їхніх професійних навичок у мінливому світі інноваційних технологій.

Мета статті – на основі аналізу досліджень науковців визначити складові особистісного іміджу педагогічних працівників у закладах вищої освіти КНР.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійний рівень

педагогічних працівників закладів вищої освіти визначає якість навчання, наукових відкриттів і розвитку талантів здобувачів. Саме тому педагогічні працівники закладів вищої освіти мають володіти на високому рівні етикою та мати позитивний імідж. У народі є приказка «Хороший учитель – це не просто вчитель, але й зразок чесної та принципової особистості» (安邦 余文森, 2019).

Науковці Цзяоші Де, Юй Сучжі, Юй Сінсян (焦士德、& 于素智于行祥 2022), імідж тлумачать як комплексне уявлення про зовнішній вигляд, поведінку і характер педагогічного працівника, що складається у свідомості здобувачів, батьків, колег і суспільства в цілому (Цзяоші Де, Юй Сучжі, & Юй Сінсян, 2022). Проте аспекти за якими визначається імідж мають спільні риси як серед вчених КНР так і України.

Аналізуючи праці А. Кущенко (2018), Чжао Чуньфена (赵春风 2019), зазначимо, що особистий імідж вчителя включає: зовнішній вигляд, який має бути охайним, виразним та ввічливим; мовний імідж, який має бути зрозумілим та лаконічним; імідж поведінки, який передбачає її етичність; імідж викладання, що передбачає не тільки прояв своїх професійних компетенцій, але й сприяння їхньому розвитку у студентів. Данні складові мають свої аналоги серед українських дослідників проте в межах визначення «педагогічної майстерності» та виступають її складовими.

Так, І. Зязюн (2004), Л. Крамущенко (2004), І. Кривонос (2004) під поняттям педагогічної майстерності розуміють – комплекс властивостей особистості який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності. Серед складових педагогічної майстерності дослідники визначають: гуманістичну спрямованість (інтереси, цінності, ідеали), професійні знання (знання предмету, методик його викладання, педагогічну психологію), педагогічні здібності (комунікативні, перцептивні, емоційну стійкість, оптимістичність, креативність) та педагогічну техніку (вміння керувати собою). Отже, розуміння китайськими науковцями поняття іміджу відображає компоненти педагогічної майстерності вчених України.

Чжао Чуньфена (赵春风 2019) зазначає, що педагогічні працівники мають навчитися слухати, розуміти, бути толерантними та вміти спілкуватися, підтримувати та стимулювати розвиток здобувачів. Педагогічні працівники повинні володіти глибокими знаннями у сфері освіти та вміти застосовувати на практиці інноваційні технології, методи навчання. Отже, поміж китайських вчених серед складових іміджу також значне місце приділяється методиці викладання знань та безпосередньо знанням з предмету, що є спільним для вчених Китаю та України. Зазначене свідчить, що поняття імідж серед науковців КНР складається зі складових педагогічної етики, знань з предмету та методики їх викладання, а також педагогічного іміджу, який в свою чергу вміщує зовнішній вигляд, комунікативну компетентність, поведінковий імідж, імідж викладання.

Розглянемо вимоги вчених КНР до кожного з визначених компонентів. Професійна етика вчителя визначається набором принципів та цінностей, які вчителі приймають як основу своєї професійної діяльності. Вона включає в себе не лише дотримання законодавства та правил, але й відображення внутрішніх переконань і ставлення до своєї роботи та відносин з учнями, колегами та батьками. Одним з найважливіших аспектів професійної етики вчителя є його відчуття моральної відповідальності перед своїми колегами, здобувачами.

Також важливою складовою професійної етики є здатність вчителя самостійно оцінювати свою роботу та вдосконалювати свої професійні навички. Це включає в себе постійне самовдосконалення, оцінку результатів своєї діяльності та пошук шляхів для покращення своєї роботи. Крім того, професійна етика вчителя передбачає вміння будувати позитивні відносини зі здобувачами, співпрацювати з колегами та батьками для досягнення спільних цілей у навчанні та вихованні. Це вимагає від вчителя високого рівня емпатії, терпимості, вміння слухати та розуміти потреби інших людей.

Серед вимог до педагогічного працівника в КНР визначають: любов до професійної діяльності. Так, Лонг Анбанг, Ю Венсен (安邦 & 余文森, 2019) наголошують, що важливо «підключитися до своїх здобувачів і залишатися невтомними у процесі навчання». Ці слова втілені у професійній етиці педагогічного працівника, яка визначається не лише викладанням предмету, але й турботою про гармонійний розвиток особистості кожного здобувача. Педагогічні працівники мають завжди пам'ятати про загальну ситуацію в країні та суспільстві, виходити за межі своїх обов'язків, бути відповідальними і сумлінними у своїй роботі. Бути педагогічним працівником в КНР – це велика відповідальність. Оскільки педагогічні працівники мають не просто передавати знання, але й бути прикладом для здобувачів. Це вимагає віри в потенціал кожного здобувача, підтримки його у труднощах, розвитку відчуття відповідальності та допомоги у визначенні життєвих цілей.

Педагогічний працівник не лише передає знання, а й є прикладом і взірцем для своїх здобувачів. Так педагогічні працівники які з великим натхненням та ентузіазмом ведуть свої заняття, надихають здобувачів на активну участь у навчальному процесі та прагненні до знань. Створення позитивної емоційної атмосфери на заняттях сприяє формуванню мотивації та бажання досягти високих результатів в освіті. Педагогічний працівник виступає прикладом прояву толерантності, взаємоповаги, відповідальності та інших моральних цінностей, що сприяють формуванню гармонійної особистості.

Професійна компетентність педагогічного працівника включає різноманітні аспекти знань та вмінь, які передбачають не лише глибоке розуміння предмету і наявність практичного досвіду, але й уміння

створювати позитивну навчальну атмосферу, сприяти активному включенню здобувачів у процес навчання.

Наступним критерієм знань є знання у науковій та культурній сферах, які дозволяють надати здобувачам більше контексту та розширити їх розуміння предмету. Навички викладання й освітня мудрість допомагають викладачам ефективно взаємодіяти зі здобувачами та вирішувати різноманітні завдання навчання та виховання. Під поняттям «широкі наукові та культурні знання» вчені Китаю розуміють знання про моральну культуру, соціальні знання, а також науково-технічні знання та знання наукової грамотності. Вчителі повинні формувати «велику концепцію навчання», створювати навчальні ситуації для здобувачів, виховувати в них інноваційну свідомість та розвивати творчі здібності, вміння впроваджувати інновації. У дане поняття входять онтологічні знання які вміщують предметні базові теоретичні знання, знання з предметної освіти, знання про стратегію викладання, знання з теорії виховання.

Наступною вимогою до знань педагогічних працівників є систематичні умовні знання. Дана група знань, визнана китайськими вченими, включає педагогічні та психологічні знання, знання фізичного та розумового розвитку здобувачів, що обумовлює професійну поведінку педагогічних працівників.

В окрему групу знань китайські вчені відносять практичні знання. Зазначені знання китайськими науковцями визначаються як знання про ситуацію в групі та відповідні знання стосовно педагогічного такту педагогічного працівника. Освітні професійні знання та предметні професійні знання є теоретичними знаннями, які можуть дозволити педагогічним працівникам аналізувати педагогічні ситуації, вирішувати педагогічні проблеми. Вважається, що педагогічні працівники мають вміння застосовувати на практиці опановані теоретичні педагогічні знання та інтегрувати їх для вирішення конкретних проблем у навчанні та викладацькій діяльності.

Вагомою складовою професійного іміджу педагогічних працівників є їх професійні здібності. Вважається, що професійні здібності педагогічного працівника є важливою частиною його професійних якостей та вирішальним чинником, який впливає на ефективність навчання та викладання. Вони мають високу позитивну кореляцію з ефективністю їх роботи.

Для ефективної педагогічної діяльності в Китаї вчителі повинні мати відповідну освіту та розвинені педагогічні здібності. Важливо, щоб вони володіли високими навичками інтерпретації, реконструкції та подання навчальних матеріалів, а також вміли складати якісний навчальний план і ефективно проводити уроки. При цьому вчителі повинні мати необхідні базові педагогічні навички. Серед яких: навички усного мовлення, володіння мовою предметних знань, мовою навчального процесу та

термінологією предметного викладання. Важливо також використовувати відповідну «мову тіла» і вміти писати на дошці. Якісне та охайне письмо на дошці є важливою складовою стилю викладання, яке не лише керує мисленням студентів під час навчального процесу, але й відображає ключові знання та структуру заняття.

Красивий почерк на дошці, вважають Де Сучжі, Юй Сінсян (素质与, & 象编委会, 2022), посилює мотивацію здобувачів до навчання. Яскравий і чіткий почерк сприяє запам'ятовуванню матеріалу, а також демонструє професіоналізм вчителя.

Педагогічні працівники також мають вміти використовувати сучасні освітні технології для покращення навчального процесу, застосовувати мультимедійні засоби, що дозволяє зробити заняття більш захоплюючими, ефективними та цікавими.

Сучасні освітні технології, такі як інтерактивні дошки, презентації та відеоматеріали, значно підвищують потенціал викладання. Вчителі мов, зокрема, можуть використовувати ці технології для створення динамічних уроків, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу та підвищенню мотивації учнів.

Важливим чинником, який безпосередньо впливає на освітні результати освітнього процесу, є навички міжособистісного спілкування педагогічного працівника. Ефективна комунікація створює позитивну атмосферу, сприяє активній участі здобувачів у навчальному процесі та поліпшує їхні академічні досягнення.

Кваліфікований педагогічний працівник має володіти навичками педагогічного спостереження за здобувачами на занятті, а також здатність в будь-який момент і за будь-яких обставин розуміти ситуацію в класі. Це дозволяє точно оцінити стан здобувачів, вловити їхні думки та емоційний стан, а також розробити відповідні заходи для підвищення рівня навчання та виховання.

Наступним необхідним вмінням, яке сприяє формуванню позитивного іміджу педагогічного працівника є вміння швидко адаптуватися до нових обставин та інформації для викладання. Педагогічний працівник має бути постійно готовий до самовдосконалення, оновлення своїх знань і методик навчання. Зазначене допомагає йому бути в курсі сучасних освітніх тенденцій та інновацій, що робить навчальний процес більш ефективним і цікавим.

Вагомою складовою формування іміджу педагогічного працівника є не лише педагогічні здібності, а й схильність до досліджень та інновацій, вміння поєднувати викладацьку та дослідницьку діяльність, що є важливою складовою їхньої професійної компетентності.

Дослідницькі знання та вміння педагогічного працівника є однією з ключових якостей, що забезпечують високий рівень освіти та інноваційний підхід до навчального процесу, формує імідж сучасного педагогічного

працівника. Викладачі повинні не лише передавати знання, але й створювати нові знання через дослідження. Дослідницькі знання та вміння включають вміння формулювати наукові питання, проводити дослідження, аналізувати результати та інтегрувати їх у навчальний процес. Розвиток навчальних і науково-дослідницьких можливостей є критично важливим для забезпечення високої якості освіти. Педагогічні працівники в Китаї намагаються постійно вдосконалювати методики, досліджувати нові підходи та адаптуватися до змін у сучасній освітній системі, здатні проводити наукові дослідження, аналізувати результати та впроваджувати їх у навчальний процес, тим самим підвищуючи його ефективність.

Дослідники акцентують увагу на вагомій складовій іміджу професійного працівника, такої як – креативність мислення. Йдеться про здатність працівника до творчого вирішення проблем, вміння використовувати інноваційні методики та технології, адаптуватися до мінливих умов і вимог сучасного освітнього середовища.

До окремої групи вмінь, сприяючих формуванню іміджу педагогічного працівника, відносять організаційно-управлінські здібності. Оскільки викладачі відіграють ключову роль у навчальному процесі, виступаючи як лідери та організаційні менеджери для студентів, вони повинні володіти відповідними навичками. Організація та управління студентами включають два основних аспекти: організацію та управління навчальним процесом, а також організацію та управління студентськими колективами.

Лонг Анбанг, Ю Венсен (安邦 & 余文森, 2019) зазначають, що без належних організаційних і управлінських здібностей навіть найкращі знання предмету та ретельно розроблена методика викладання не зможуть забезпечити ефективний навчальний процес. Якщо викладачі не вміють організувати роботу в класі, створити сприятливу навчальну атмосферу та мотивувати студентів, то порядок у класі буде порушений, учні не будуть зацікавлені в навчанні, а також можуть заважати один одному. У таких умовах досягнення високих результатів навчання стає неможливим.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті здійсненого дослідження встановлено, що науковці КНР по різному визначають складові іміджу (зовнішній імідж, мовний імідж, імідж поведінки, імідж викладання; толерантність, активне слухання, комунікативні вміння, знання тощо), проте дані складники мають свої аналоги серед українських дослідників, але в межах визначення «педагогічної майстерності» та виступають її складовими. Узагальнюючи напрацювання вчених, було визначено такі складові іміджу: педагогічна етика (дотримання законодавства, відповідальне ставлення до праці, внутрішній світ особистості, самооцінка, самоконтроль, співпраця з колегами, емпатія, терпіння, активне слухання), знання (знання з предмету, методики викладання, практичний досвід застосування знань, знання зі створення

позитивної атмосфери, знання з активізації пізнавальної діяльності, знання з основ науково-дослідної діяльності (науково-технічні знання, знання наукової грамотності), освітня мудрість, знання з інноваційної діяльності, систематичні знання (педагогічні, психологічні, фізіологічні знання про розвиток особистості), педагогічний імідж (зовнішній вигляд, комунікативні компетентності, поведінковий імідж, імідж викладання), професійні здібності (навички: інтерпретації, реконструкції, комунікації, мови тіла, дизайну дошки, діагностики, наукової грамотності).

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо порівняльний аналіз досвіду формування іміджу викладачів закладів вищої освіти в Україні та Китаї.

Список використаних джерел

- Зязюн, І.А. & Крамущенко, Л.В. & Кривonos, І.Ф. (2004). *Педагогічна майстерність*. К.: Вища школа.
- Кущенко, А. (2018). Імідж сучасного учителя. URL: <https://www.ukr.life/uk/osvita/imidzh-suchasnogo-uchitelya/>
- 赵春风 (2019). 教师的形象与审美 吉林人民出版社 2019年4月20日.132. (Чжао Чуньфена (2019). Імідж і естетика вчителя. Народне видавництво Цзілінь.
- 焦士德、于素智于行祥 素质与, 象编委会 (2022) 余兴祥 教师素质与形象
- 德国 四川出版集团 四川教育出版社 (Цзяоші Де, Юй Сучжі, & Юй Сінсян (2022). Якість та імідж вчителя. Сичуанська видавнича група Sichuan Education Press. Ченду.
- 安邦 余文森 (2019) 我国基础教育课程方案变革70年的回顾与展望
来源: 《中国教育学刊》(2019). 年10月6日 (Лонг Анбанг Ю Венсен (2019) Огляд та перспективи 70-річної історії змін у навчальній програмі базової освіти в Китаї. Китайський журнал освіти (6 жовтня 2019). URL: <http://epc.swu.edu.cn/info/1118/2872.htm>

References (translated and transliterated)

- Ziazun, I.A. & Kramushchenko, L.V. & Kryvonos, I.F. (2004). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical skill]*. K.: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Kushchenko, A. (2018). *Imidzh suchasnoho uchytelia [The image of a modern teacher]*. URL: <https://www.ukr.life/uk/osvita/imidzh-suchasnogo-uchitelya/> [in Ukrainian].
- 赵春风 (2019). 教师的形象与审美 吉林人民出版社 2019年4月20日.132 [in Chinese].
- 焦士德、于素智于行祥 素质与, 象编委会 (2022) 余兴祥 教师素质与形象
- 德国 四川出版集团 四川教育出版社 [in Chinese].
- 安邦 余文森 (2019) 我国基础教育课程方案变革70年的回顾与展望
来源: 《中国教育学刊》(2019). 年10月6日. URL: <http://epc.swu.edu.cn/info/1118/2872.htm> [in Chinese].